

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2006/158
Karar Sayısı : 2008/150
Karar Günü : 24.9.2008
R.G. Tarih-Sayı :29.01.2009-27125

İPTAL DAVASINI AÇAN: Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyeleri Kemal Anadol, Haluk Koç ile birlikte 147 Milletvekili (Esas Sayısı: 2006/152)

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Ankara Asliye 12. Hukuk Mahkemesi (Esas Sayısı: 2006/158)

DAVA ve İTİRAZIN KONUSU: 19.9.2006 günlü, 5543 sayılı İskân Kanunu'nun, geçici 1. maddesinin (5) numaralı fıkrasının "... yatırdıkları bedel, yatırıldıkları tarihten itibaren işleyecek kanuni faizi ile birlikte kendilerine ödenir. Görülmekte olan davalar da bu hükme göre sonuçlandırılır" bölümünün Anayasa'nın 2., 10., 11. ve 36. maddelerine aykırılığı savıyla iptali ve "Görülmekte olan davalar da bu hükme göre sonuçlandırılır" tümcesinin yürürlüğünün durdurulması istemidir.

II- YASA METİNLERİ

A- Dava ve İtiraz Konusu Yasa Kuralı

19.9.2006 günlü, 5543 sayılı İskân Kanunu'nun dava ve itiraz konusu kuralı da içeren geçici 1. maddesi şöyledir:

"GEÇİCİ MADDE 1- (1) Başbakan, Bulgaristan'dan zorunlu göçe tâbi tutulup, Türkiye'ye gelerek yerleşmek isteyen Türk soylu kişilerle ilgili olarak bu Kanun çerçevesinde yapılacak işlemler ile alınacak kararların genel koordinasyonu ve bu kişiler için yapılan veya yapılacak konutların proje, yapım, kontrol ve hak sahibi seçimi, tahsis ve dağıtım, kişiler adına temlik ve tapuda tescili ile borçlandırma konularında Toplu Konut İdaresi Başkanını görevlendirebilir.

(2) Bu Kanun uyarınca hak sahibine tahsis edilmiş olan konutun, takyit süresi içerisinde; işyeri, ticarethane ve sair biçimde amacı dışında kullanılması ya da satış vaadi şerhi konulması, devredilmesi, satılması veya terhin edilmesi hallerinden birinin ya da birkaçının valiliklerce tespit edilmesi üzerine ya da konut bedelinin geri ödenmesine ilişkin borçlanma taksitlerinin yatırılmamış olması gibi hallerde, söz konusu taşınmazın, aynı durumdaki göçmenlerin hizmetinde kullanılmak maksadıyla tapu kaydının iptali ile Toplu Konut İdaresi Başkanlığı adına tescili Toplu Konut İdaresi Başkanlığı tarafından mahkemeden istenir. Mahkemece tapu kaydının iptaline ve Toplu Konut İdaresi Başkanlığı adına tesciline karar verilen konutlar, Toplu Konut İdaresi Başkanlığının talebi üzerine, bu kanun ve 4/12/1984 tarihli ve 3091 sayılı Taşınmaz Mal Zilyedliğine Yapılan Tecavüzlerin Önlenmesi Hakkında Kanun çerçevesinde valiliklerce tahliye edilir.

(3) Mahkeme kararı ile taşınmaz malların geri alınması halinde, evvelce ödenen taksitler veya yapılan zaruri ve faydalı giderlerle, taşınmaz maldan elde edilen intifanın bedelleri karşılıklı olarak hesap edilir, değerlerdeki fazlalıklar taraflarca iade edilir. Bu işlemlerden doğan bakiye alacaklar, Toplu Konut İdaresi Başkanlığınca genel hükümlere göre takip ve tahsil olunur.

(4) Bu madde kapsamında açılacak dava ve takiplerde Toplu Konut İdaresi Başkanlığı her türlü vergi, resim ve harçtan muaftır.

(5) Bulgaristan'dan zorunlu göçe tâbi tutulup, Türkiye'ye gelerek yerleşmek isteyen Türk soylu kişilere yaptırılan konutlardan almak üzere müracaat ederek para yatıranlardan konut sahibi olamayanların, bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren bir yıl içerisinde müracaat etmeleri halinde **yatırdıkları bedel, yatırıldıkları tarihten itibaren işleyecek kanuni faizi ile birlikte kendilerine ödenir. Görülmekte olan davalar da bu hükme göre sonuçlandırılır.** Süresi içerisinde müracaat etmeyen soydaşların yatırmış oldukları bedel, göçmen konutları hesabına gelir kaydedilerek toplanmış bulunan paralar bu şekilde tasfiye edilir. Bu fıkra hükümlerini uygulamaya ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmaya Toplu Konut İdaresi Başkanlığı yetkilidir."

B- Dayanılan Anayasa Kuralları

Dava dilekçesinde ve başvuru kararında Anayasa'nın 2., 10., 11. ve 36. maddelerine dayanılmıştır.

III- İLK İNCELEME

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi gereğince, yapılan ilk inceleme toplantılarında, dosyalarda eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine karar verilmiştir.

IV- YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI KARARI

E.2005/152 sayılı iptal davasının ilk inceleme sürecinde, 19.9.2006 günlü, 5543 sayılı İskân Kanunu'nun geçici 1. maddesinin (5) numaralı fıkrasının ikinci tümcesinin, Anayasa'ya aykırılığı konusunda güçlü belirtiler bulunduğu ve uygulanması halinde sonradan giderilmesi güç veya olanaksız durum ve zararların doğabileceği gözetilerek ESAS HAKKINDA KARAR VERİLİNCEYE KADAR YÜRÜRLÜĞÜNÜN DURDURULMASINA, 23.11.2006 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

V- ESASIN İNCELENMESİ

Dava dilekçesi, başvuru kararı ve ekleri, işin esasına ilişkin rapor, iptali istenilen yasa kuralları, dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A- Birleştirme Kararı

İptal davası ile itiraz başvurusu arasındaki hukuki irtibat nedeniyle, E.2006/152 sayılı dava dosyasının, E.2006/158 sayılı dava dosyası ile BİRLEŞTİRİLMESİNE, esasının kapatılmasına, esas incelemenin E.2006/158 sayılı dosya üzerinden yürütülmesine, OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

B- Yasa'nın Geçici 1. Maddesinin (5) Numaralı Fıkrasının "... yatırdıkları bedel, yatırıldıkları tarihten itibaren işleyecek kanuni faizi ile birlikte kendilerine ödenir" Bölümünün İncelenmesi

Başvuru kararında, Türk Lirasında meydana gelen ani değer kayıpları nedeniyle alacak borç ilişkilerinde bir tarafta kalmış olan değerlerin geri alınması için davalarda denkleştirici adalet ilkesinin geliştirildiği, bunun için paranın alım gücündeki düşmenin çeşitli değerlendirme yöntemleri hamur edilerek ortaya çıkan değerlerin alım gücündeki eksilme yüzdesi olarak kabul edildiği, böylece faizle karşılanamamış olan zararın tazmini yolunda verilen kararlarla denkleştirici adaletin uygulanarak uğranan değer kaybının giderilmeye çalışıldığı, fiyat artışlarının bulunduğu dönemlerde çoğu zaman faiz ile karşılanamayan zararların doğduğu, bu zararların varlığının yargı kararlarına konu olduğu, bu nedenlerle itiraz konusu kuralla getirilen yasal faiziyle birlikte ödemeye ilişkin düzenlemenin adalet anlayışı ve hukuk düzenine uymadığından Anayasa'nın 2. maddesine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

5543 sayılı Yasa'nın geçici 1. maddesi, Bulgaristan'dan zorunlu göçe tâbi tutulup, Türkiye'ye gelerek yerleşmek isteyen Türk soylu kişilerin iskânıyla ilgili düzenlemeler içermektedir. Bulgaristan'dan zorunlu göçe tâbi tutulanların yerleşim konusu, 1989 yılında gündeme gelmiş ve 16.6.1989 günlü, 3583 sayılı ve 27.5.1992 günlü, 3805 sayılı Yasalarla bu konuda düzenlemeler yapılmıştır. Ayrıca 27.11.1990 günlü, 90/T-103 sayılı Yüksek Planlama Kurulu kararıyla Devlet Bakanlığı emrinde Göçmen Konutları Koordinatörlüğü kurulmuştur. Göçmen konutları eşgüdümüyle görevli Devlet Bakanlığı tarafından yapılan duyuruyla, söz konusu göçmenlere verilecek konutlar için göçmen evleri projesi kapsamında belirtilen banka hesabına 1991 yılı için en az 2.500.000.- Lira peşinat yatırımları istenmiştir. Göçe tâbi tutululardan, konut projesine dahil olarak paralarını görevli bankaya yatıranların yüzde 52'sine çeşitli illerde yaptırılan konutları teslim edilebilmiş, peşinat yatıran diğer göçmenlere ise konut verilememiştir. Konut alamayanların bir kısmı yatırdıkları peşinatları geri almış, bir kısmına ise arsa tahsis edilmiştir. Parasını geri alamayanların birçoğu taahhüt edilen konutlarının teslim edilmediği savıyla konut bedelinden doğan munzam zararın tazmini amacıyla alacak davası açmışlardır. Geçerli bir sebebe dayanmaksızın bir kişinin mal varlığından diğerinin mal varlığına kayan değerlerin geri verilmesinde "denkleştirici adalet ilkesinin" uygulanması yargı kararlarıyla içtihat haline getirilmiştir.

Açılan davalar devam ederken, 26.9.2006 günlü, 5543 sayılı Yasa yürürlüğe girmiş ve bu Yasa'nın geçici 1. maddesinin (5) numaralı fıkrasıyla, konut almak için para yatıranlardan konut sahibi olamayanların, bir yıl içinde müracaat etmeleri halinde yatırdıkları bedelin, yatırıldığı tarihten itibaren işleyecek "kanuni faizi" ile birlikte kendilerine ödeneceği, görülmekte olan davaların da bu hükme göre sonuçlandırılacağı öngörülmüştür.

Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan sosyal hukuk devleti, insan haklarına dayanan, kişilerin huzur, refah ve mutluluk içinde yaşamalarını güvence altına alan, kişi hak ve özgürlükleriyle kamu yararı arasında adil bir denge kurabilen, milli gelirin adaletle uygun biçimde dağıtılması için gereken önlemleri alan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, güçsüzleri güçlüler karşısında koruyarak sosyal adaleti ve toplumsal dengeleri gözetken devlettir. Hukuk güvenliği ilkesi, hukuk devletinde uyulması zorunlu temel ilkelerden birini oluşturur. Çağdaş devlet anlayışı sosyal hukuk devletinin tüm kurum ve kurallarıyla Anayasa'nın özüne ve ruhuna uygun biçimde kurularak işletilmesini, bu yolla bireylerin refah, huzur ve mutluluğunun sağlanmasını gerekli kılar.

1991 yılında konut edinmek amacıyla yatırılan paralar geri verilirken, iptal konusu kuralın yürürlüğe girdiği tarihe kadar yargı kararlarıyla denkleştirici adalet ilkesi uygulanıp, bu tarihten sonra geriye dönük olarak itiraz konusu kuralla yasal faizin uygulanması hukuk güvenliği ilkesiyle bağdaşmaz. Yatırılan paralara geçmişten geçerli olarak yasal faiz uygulanması, paralarını aynı tarihte yatıran hak sahiplerinden yargıya başvurarak davası sonuçlanmış olanlarla davası yasanın yürürlüğe girdiği tarihte sonuçlanmamış olanlar ve çeşitli nedenlerle dava açamamış olanlar arasında adil olmayan farklılık doğmasına yol açar.

Açıklanan nedenlerle itiraz konusu kural Anayasa'nın 2. maddesine aykırıdır. İptali gerekir.

C- Yasa'nın Geçici 1. Maddesinin (5) Numaralı Fıkrasının İkinci Tümcesinin İncelenmesi

Dava dilekçesi ve başvuru kararında, mahkemelerdeki alacak davalarının, konut için yatırılan paraların 1991 yılındaki alım gücü değerinde geri ödenmesi amacıyla açıldığı, Yargıtay'ın da, paranın alım gücünün ilk ödeme tarihindeki alım gücüne ulaştırılması yönünde kararlarının bulunduğu, açılan davalar sürerken yatırılan paralara yasal faizin uygulanması ve görülmekte olan davaların da bu hükme göre sonuçlandırılması yönünde hüküm getirildiği, bu hükme göre hesaplanan miktar ile denkleştirici adalet ilkesine göre hesaplanan miktar arasında çok fazla fark olduğu, böyle bir sonucun adalet ve hakkaniyet ilkeleriyle bağdaşır yönünün bulunmadığı, hak sahibinin hakkını yargı önüne götürdüğü gündeki kurala göre çözümlenmesinin engellendiği ve sadece yasal faiz hakkı tanınarak daha az ekonomik değer elde etmesine sebep olunduğu, bireyin insan olarak varlığının korunmasını amaçlayan hukuk devletinde vatandaşların hukuk güvenliğinin sağlanmasının zorunlu olduğu, görülmekte olan davaya etki yapılarak adalet olan güvenin sarsıldığı, davası sonuçlanmış olan kişilerle davası devam eden kişiler yönünden farklı uygulamalar yapılarak adil yargılama yönünden hukuk ihlali oluşturulduğu, kuralın geçmişteki kurallara göre sonuçlandırılması gereken hukuksal durumları etkilediği, geçmişin, kimi ayrık durumlar dışında ilke olarak yeni çıkarılan bir yasanın etki alanı dışında kaldığı, bu nedenlerle kuralın Anayasa'nın 2., 10. ve 36. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

Dava konusu kuralla, Bulgaristan'dan zorunlu göçe tabi tutulan kişilerden, konut sahibi yapma taahhüdüyle 1991 yılında peşinat olarak tahsil edilen ve konut verilemediği için geri ödenmesine karar verilen paraların, "yatırıldıkları tarihten itibaren işleyecek yasal faizi ile birlikte" kendilerine ödenmesi şeklindeki hükmün, mahkemelerde görülmekte olan davalara da uygulanacağı, görülmekte olan davaların da bu hükme göre sonuçlandırılacağı öngörülmüştür.

Anayasa'nın 2. maddesinde Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal bir hukuk Devleti olduğu, 36. maddesinde de herkesin, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı ve davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir.

Sonradan yürürlüğe giren yasaların geçmişe ve kesin nitelik kazanmış hukuksal durumlara etkili olmaması hukuk Devletinin gereğidir. Devletin tarafı olduğu ve devam etmekte olan bir yargılamada, kendi lehine bazı sonuçlar sağlayacak ve geriye yürüyecek biçimde yasa çıkarması yoluyla yapılan müdahale hak arama özgürlüğünü ve adalet duygusunu zedeler.

Öte yandan, Anayasa'nın 10. maddesinde yer alan eşitlik ilkesi ile eylemli değil, hukuksal eşitlik öngörülmektedir. Eşitlik ilkesinin amacı, aynı durumda bulunan kişilerin

yasalarca aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak ve kişilere yasalar karşısında ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle, aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak yasa karşısında eşitliğin çiğnenmesi yasaklanmıştır. Durum ve konumlardaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları gerekli kılabilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'nın öngördüğü eşitlik ilkesi çiğnenmiş olmaz. Nitelikleri ve durumları özdeş olanlar için yasalarla değişik kurallar konulamaz.

Dava konusu kuralla hak sahipleri tarafından yatırılan paralara geçmişten geçerli olarak yasal faiz uygulanması, paralarını aynı tarihte yatıran hak sahiplerinden yargıya başvurarak davası sonuçlanmış olanlarla kendilerinden kaynaklanmayan nedenlerle davası yasanın yürürlüğe girdiği tarihte sonuçlanmamış olanlar arasındaki eşitlik ilkesini zedeler.

Açıklanan nedenlerle dava konusu kural Anayasa'nın 2., 10. ve 36. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

VI- İPTALİN DİĞER KURALLARA ETKİSİ

2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 29. maddesinin ikinci fıkrasında, yasanın belirli kurallarının iptali, diğer kimi kurallarının veya tümünün uygulanmaması sonucunu doğuruyorsa, bunların da Anayasa Mahkemesi'nce iptaline karar verilebileceği öngörülmektedir.

26.9.2006 günlü, 5543 sayılı Yasa'nın geçici 1. maddesinin (5) sayılı fıkrasında yer alan "...yatırdıkları bedel, yatırıldıkları tarihten itibaren işleyecek kanuni faizi ile birlikte kendilerine ödenir. Görülmekte olan davalar da bu hükme göre sonuçlandırılır" bölümünün iptali nedeniyle aynı fıkranın kalan bölümünün uygulama olanağı kalmadığından, 2949 sayılı Yasa'nın 29. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca iptali gerekir.

VII- İPTAL KARARI NEDENİYLE YÜRÜRLÜĞÜ DURDURMA İSTEMİNİN İNCELENMESİ

19.9.2006 günlü, 5543 sayılı İskân Kanunu'nun geçici 1. maddesinin (5) numaralı fıkrası, 24.9.2008 günlü, E.2006/158, K. 2008/150 sayılı kararla iptal edildiğinden, bu fıkranın uygulanmasından doğacak sonradan giderilmesi güç veya olanaksız durum ve zararların önlenmesi ve iptal kararının sonuçsuz kalmaması için kararın Resmi Gazete'de yayımlanacağı güne kadar YÜRÜRLÜĞÜNÜN DURDURULMASINA, 24.9.2008 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

VIII- SONUÇ

19.9.2006 günlü, 5543 sayılı İskân Kanunu'nun geçici 1. maddesinin (5) numaralı fıkrasının;

A- "...yatırdıkları bedel, yatırıldıkları tarihten itibaren işleyecek kanuni faizi ile birlikte kendilerine ödenir. Görülmekte olan davalar da bu hükme göre sonuçlandırılır." bölümünün Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE,

Esas Sayısı : 2006/158
Karar Sayısı : 2008/150

B- İptal edilen bölümü nedeniyle uygulanma olanağı kalmayan kalan bölümünün de 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 29. maddesinin ikinci fıkrası gereğince İPTALİNE,

24.9.2008 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Haşim KILIÇ	Osman Alifeyyaz PAKSÜT	Sacit ADALI
Üye	Üye	Üye
Fulya KANTARCIOĞLU	Mehmet ERTEN	Cafer ŞAT
Üye	Üye	Üye
A. Necmi ÖZLER	Fettah OTO	Serdar ÖZGÜLDÜR
Üye	Üye	
Şevket APALAK	Serruh KALELİ	